

SESIWN GYMRAEG 2: ANGHYDRADDOLDEBAU MEWN BYWYDAU IFANC

Ystod oedran: 11-16 oed

<p>Amlinelliad</p> <p>Bydd dysgwyr yn defnyddio chwarae rôl i ddatblygu empathi gyda rhai o'r bobl ifanc a gyfwelwyd gan ymchwilyr y prosiect Young Lives. Byddant yn creu lluniau llonydd ac yn defnyddio dulliau tracio'r meddwl i ddisgrifio agweddau ar fywydau wyth o bobl ifanc o bedair gwlad y prosiect Young Lives (Ethiopia, India, Periw a Fiet-nam). Yna bydd y dysgwyr yn defnyddio astudiaethau achos ysgrifenedig i archwilio beth mae anghydraddoldeb yn ei olygu i'r bobl ifanc hyn. Byddant yn cynhyrchu gwe-ddiagramau i gefnogi eu gwaith meddwl a nodi ffyrdd posibl y mae bywydau pobl ifanc ym mhedair gwlad y prosiect Young Lives a bywydau pobl ifanc yn y DU yn anghyfartal.</p>	
<p>Amcanion dysgu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Defnyddio ffynonellau ysgrifenedig i ddatblygu gwybodaeth ehangach am fywydau pobl ifanc ym mhedair gwlad Young Lives a rhai o'r anghydraddoldebau sy'n bodoli rhyngddynt. • Defnyddio cyflwyniad dramatig i bortreadu teimladau a gweithredoedd pobl eraill. • Defnyddio ffynonellau ysgrifenedig i sbarduno trafodaeth. • Datblygu empathi tuag at bobl eraill. 	<p>Deilliannau dysgu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bydd dysgwyr yn defnyddio lluniau llonydd i ddisgrifio agweddau ar fywydau'r bobl ifanc dan sylw o bedair gwlad Young Lives. • Bydd dysgwyr yn defnyddio astudiaethau achos i nodi a chasglu ffyrdd y gall bywydau pobl ifanc ym mhedair gwlad Bywyd Ifanc a'r DU fod yn anghyfartal. • Bydd dysgwyr yn defnyddio gwe-ddiagram i grynhoi a threfnu eu syniadau am sut mae bywydau'r bobl ifanc hyn yn anghyfartal a gallant drafod canlyniadau anghydraddoldeb ag eraill.
<p>Cwestiynau allweddol</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beth y gallwch ei weld yn y llun llonydd yma? Pa agweddau ar fywyd y person ifanc hwn yr ydych yn meddwl y mae'n eu disgrifio? Sut yr ydych yn teimlo? • Beth yw ystyr anghydraddoldeb? • Sut yr ydych yn meddwl y gallai bywydau'r bobl ifanc yn yr astudiaeth Young Lives fod yn anghyfartal? • Pa anghydraddoldebau sy'n bodoli rhwng bywydau'r bobl ifanc hyn a'ch bywyd eich hun? 	<p>Adnoddau</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Sioe sleidiau Cymraeg A</i> (sleidiau 16–29) • Taflenni adnoddau: <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Croeso i'm bywyd: Netsa a Hadush (Ethiopia); Sarada a Salman (India); Elmer ac Eva (Periw); Phuoc a H'Mai (Fiet-nam)</i>

Noder:

- *Awgrymiadau yn unig yw'r gweithgareddau a'r adnoddau hyn i gefnogi eich dulliau addysgu yn hytrach na'u harwain.* Gall fod angen mewnbwn addysgu ychwanegol i ddatblygu gwybodaeth, sgiliau a dealltwriaeth y dysgwyr o rai o'r cysyniadau hyn.
- Mae proffiliau'r bobl ifanc sy'n ymddangos yn yr adnoddau hyn yn seiliedig ar gyfweiliadau trylwyr a gynhaliwyd â nhw yn 2007, pan oeddent yn 12 i 16 blwydd oed. Dewiswyd y grŵp oedran hwn fel bod y bobl ifanc tua'r un oed â'r dysgwyr yn y DU. *Er bod rhai newidiadau sylweddol wedi digwydd i gymunedau a bywydau'r bobl ifanc sydd dan sylw ers 2007 bydd rhai pobl ifanc yn y cymunedau hyn heddiw yn byw bywydau tebyg a bydd ganddynt straeon tebyg.*
- *Ar gyfer y sesiwn hon bydd angen i'r dysgwyr ddeall y term 'anhydraddoldeb' a gyflwynwyd yn y sesiwn gyflwyno. Efallai yr hoffech hefyd gyfeirio at y nodiadau cefndir ar gyfer athrawon.*

Gweithgaredd 2.1 (40 mun)

Amlygu Empathi â Bywydau Ifanc

- Trefnwch y dysgwyr yn barau. I ddechrau, gofynnwch i'r dysgwyr gymryd eu tro i ail-greu golygfa o ddiwrnod arferol yn eu bywydau. Dylai eu partner ddyfalu pa olygfa sy'n cael ei disgrifio.
- Eglurwch i'r dysgwyr y byddant yn chwarae rôl yn y gweithgaredd hwn i ddatblygu empathi gyda rhai pobl ifanc a gafodd eu cyfweld fel rhan o brosiect ymchwil Young Lives.
- Darperir ffotograffau o gymunedau Young Lives sy'n dangos gwahanol agweddau ar fywyd bob dydd yn sleidiau 17 i 23. Efallai yr hoffech ddangos y rhain ar ddechrau a/neu ddiwedd y gweithgaredd.
- Trefnwch y dysgwyr yn grwpiau o dri neu bedwar. Dosbarthwch gopïau o *Croeso i'm bywyd* fel bod gan bob grŵp broffil ar gyfer un o'r wyth person ifanc dan sylw. Bydd dysgwyr eisoes wedi cael eu cyflwyno i'r bobl ifanc hyn yn sesiwn 1 *Cymraeg*. Gallwch benderfynu a yw pob grŵp yn cael yr un proffil â'r un a gafodd yn Sesiwn 1 neu un gwahanol.
- Gofynnwch i bob grŵp ddarllen proffil ei berson ifanc dan sylw a thrafod ei syniadau am sut beth yw bywyd y person hwn. Gallai dysgwyr hefyd gyfeirio at y daflen weithgaredd *Yn Cyflwyno ...* ar gyfer y person ifanc hwn, wedi'i chwblhau yn sesiwn 1.
- Gofynnwch i bob grŵp ddyfeisio tri llun llonydd i ddangos tair agwedd wahanol ar fywyd ei berson ifanc. Mae sefyllfaoedd posibl yn cynnwys:
 - *Helpu gyda thasgau yn y cartref fel casglu dŵr neu goed tân.*
 - *Gweithio ar fferm y teulu neu ym musnes y teulu.*
 - *Gweithio am dâl y tu allan i gartref y teulu.*
 - *Mynd i'r ysgol neu yn yr ysgol.*
 - *Amser rhydd.*
 - *Mynd i'r ganolfan iechyd.*
- Gallai dysgwyr gymryd eu tro i ymgymryd â rolau gwahanol fel y person ifanc dan sylw, aelodau o'r teulu, ffrindiau, athrawon, cyflogwyr a gweithwyr iechyd.

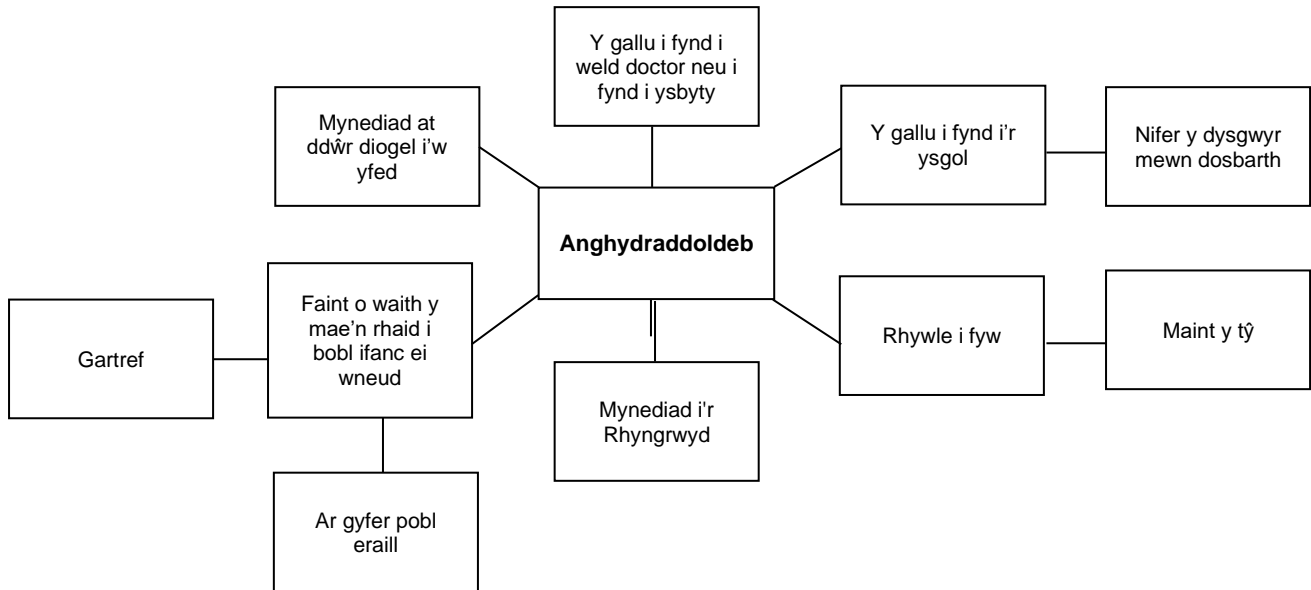
- Gwahoddwch bob grŵp i gyflwyno ei luniau llonydd i weddill y dosbarth. Gofynnwch i'r dysgwyr eraill roi sylwadau ar yr hyn y gallant ei weld yn y llun llonydd. Defnyddiwch ddulliau tracio'r meddwl i ganiatáu i wahanol ddysgwyr yn y llun llonydd gamu y tu allan i'r llun i egluro sut y maent yn teimlo a pham. Dylid disgrifio meddyliau yn y person cyntaf. Gellid gofyn i'r dosbarth cyfan hefyd greu 'seinwedd' ar gyfer y lluniau llonydd, er enghraifft sŵn iard chwarae'r ysgol, gwartheg neu farchnad brysur.
- Gellid ymestyn y gweithgaredd hwn drwy ofyn i ddysgwyr greu cyfres o luniau llonydd i ddisgrifio diwrnod ym mywyd eu person ifanc dan sylw.

Gweithgaredd 2.2 (30 mun)

Anghydraddoldeb mewn bywydau ifanc

Noder: Darperir rhywfaint o wybodaeth gefndir am anghydraddoldeb hefyd yn y sesiwn Gyflwyno a'r sesiwn Mathemateg 1. Felly, efallai yr hoffech addasu'r gweithgaredd hwn a/neu'r sioe sleidiau i weddu i anghenion dysgwyr. Mae'r dysgwyr hefyd yn ymchwilio i anghydraddoldebau ym mywydau pobl ifanc ymhellach yn y sesiynau Mathemateg 3 a 4 a sesiynau Daearyddiaeth 3, 4 a 5.

- Holwch y dysgwyr beth yw ystyr anghydraddoldeb ac yna defnyddiwch sleidiau 24 i 27 i archwilio'r cysyniad gyda nhw.
- Trafodwch y datganiad "Dylai pawb yn ein cymdeithas fod yn gyfartal." Tynnwch sylw at y pwynt y bydd rhywfaint o anghydraddoldeb bob amser ac ni ddylem o reidrwydd ddisgwyl i bawb fod yr un fath. Er enghraifft, bydd gan rai pobl swyddi uwch yn y gweithle, neu gall rhai pobl flaenoriaethu eu cydbwysedd rhwng bywyd a gwaith yn wahanol. Bydd anghenion gwahanol bobl hefyd yn amrywio (er enghraifft, bydd gan blant anghenion gwahanol i oedolion), felly ni fyddai'n deg pe bai pawb yn cael yr un peth yn union.
- Dangoswch sleid 28 ac eglurwch fod anghydraddoldeb yn dod yn broblem pan fydd yn cyrraedd y fath raddau fel ei fod yn anghyfiawn.
- Trefnwch y dysgwyr yn barau a rhowch ddalen A3 o bapur plaen i bob pâr. Dangoswch sleid 29 a gofynnwch i bob pâr ysgrifennu 'Anghydraddoldeb' yng nghanol eu dalen o bapur. Yna dylai'r dysgwyr greu gwe-ddiagram o unrhyw ffyrdd y credant y gallai bywydau'r bobl ifanc dan sylw fod yn anghyfartal. Gallai hyn gynnwys anghydraddoldebau rhwng bywydau pobl ifanc yn yr un wlad, neu anghydraddoldebau rhwng bywydau'r bobl ifanc hyn a bywydau dysgwyr eu hunain. Atgoffwch y dysgwyr i feddwl am unrhyw debygrwydd a gwahaniaethau a nodwyd ganddynt yn sesiwn 1. Ceir enghraifft o we-ddiagram wedi'i chwblhau'n rhannol isod.

Syniadau pellach

- Gallech wneud rhywfaint o waith ysgrifennu creadigol ar ffurf dyddiadur, hel atgofion neu lythyr o safbwynt un o'r bobl ifanc dan sylw.
- Gallech ddefnyddio olwyn ganlyniadau i gefnogi gwaith meddwl yn feirniadol am ganlyniadau posibl rhai o'r anghydraddoldebau a bennwyd ynghynt o ran bywydau'r bobl ifanc dan sylw, er enghraifft methu mynd i ysgol. Gweler tudalen 14 o *Dinasyddiaeth Fyd-eang yn yr Ystafell Ddosbarth: Canllaw i athrawon*: www.oxfam.org.uk/education/global-citizenship/global-citizenship-guides
- Gallech drafod rhai o'r rhesymau pam y gallai rhai anghydraddoldebau fodoli, er enghraifft pam y mae gan rai plant fwy o waith i'w wneud y tu allan i'r cartref nag eraill. Bydd y dysgwyr yn ymchwilio i rai o'r rhesymau hyn yn *Sesiynau Daearyddiaeth 4 a 5* felly efallai yr hoffech edrych ar y sesiynau hyn i gael rhagor o wybodaeth a syniadau. Gallech ddefnyddio cadwyn pam-pam-pam fel fframwaith ar gyfer hyn. Gweler t 12 o *Dinasyddiaeth Fyd-eang yn yr Ystafell Ddosbarth: Canllaw i athrawon*: www.oxfam.org.uk/education/global-citizenship/global-citizenship-guides [<file:///C:/Users/blea/AppData/Local/Temp/Temp1/MOLE%20proofed%20documents.zip/www.oxfam.org.uk/education/global-citizenship/global-citizenship-guides>](file:///C:/Users/blea/AppData/Local/Temp/Temp1/MOLE%20proofed%20documents.zip/www.oxfam.org.uk/education/global-citizenship/global-citizenship-guides). Darllenwch y nodiadau cefndir ar gyfer athrawon i gael rhagor o wybodaeth am achosion anghydraddoldeb.

Telerau defnyddio

Hawlfraint © Oxfam GB/Young Lives

Gallwch ddefnyddio'r lluniau a'r wybodaeth gysylltiedig i ddibenion addysgol yn eich sefydliad addysgol. Bob tro y byddwch yn eu defnyddio, rhaid i chi gydnabod y ffotograffydd sy'n cael ei enwi ar gyfer y ddelwedd honno, ynghyd ag Oxfam a Young Lives. Ni chewch ddefnyddio'r delweddau na'r wybodaeth gysylltiedig i ddibenion masnachol, nac y tu allan i'ch sefydliad addysgol. Mae pob gwybodaeth sy'n gysylltiedig â'r delweddau hyn yn berthnasol i'r dyddiad a'r adeg y cafodd y gwaith prosiect hwnnw ei gyflawni.

Croeso i'm bywyd

Netsa – ardal ddinesig yn Ethiopia

Fy enw i ydy Netsa (*Ne-as-sa*) ac rydw i'n 12 oed. Rydw i'n byw gyda fy mam faeth mewn ardal dlawd iawn o fewn dinas Addis Ababa, prifddinas Ethiopia. Rydw i'n unig blentyn.

Cydnabyddiaeth y llun: © Young Lives /Antonio Fiorente

Yr wyf ym Mlwyddyn 5 yn un o ysgolion y llywodraeth. Dechreuais yn yr ysgol feithrin pan oeddwn yn bedair oed. Arhosais yno am dair blynedd ac yna fe wnes i gwblhau Blwyddyn 1 a 2 mewn ysgol gynradd breifat. Ar ôl hynny, symudais i un o ysgolion y llywodraeth. Roedd yn rhaid i mi roi'r gorau i'r ysgol breifat oherwydd bod y ffioedd wedi codi ac ni allai fy mam eu fforddio mwyach.

Os ydych yn fyfyrwr newydd yn ysgol y llywodraeth, rydych yn cael eich gorfodi i ddechrau eto o flwyddyn 1 oni bai fod gennych bapur rhyddhau o'ch ysgol arall. Nid oedd gennyf y papur hwn. Pe na bawn wedi gorfod dechrau o flwyddyn 1 eto, byddwn ym mlwyddyn 7 'nawr.

Rydw i'n hoffi fy ysgol. Mae llyfrgell yno ac maen nhw wedi rhoi llyfrau newydd i ni. Rydw i'n astudio Saesneg, Amharic, Mathemateg, Gwyddoniaeth a Daearyddiaeth.

Rydw i'n cyrraedd adref o'r ysgol am 4.30pm ac yna'n helpu gartref tan 6.00pm. Rydw i'm helpu fy mam drwy olchi'r llestri, coginio, glanhau'r tŷ a gwneud y gwelyau. Mae fy mam faeth yn pobi *injera* i'w werthu yn y gymdogaeth.

Ar ddydd Sul rydw i'n mynd i'r eglwys yn y bore. Ar ôl hynny rydw i'n bwyta fy mrecwast ac yn cael bath. Yna, rydw i'n golchi fy ngwisg ysgol ac yn gwneud tasgau o amgylch y cartref. Rydw i'n chwarae rhwng 5.00pm a 6.00pm ac rydw i'n astudio gyda'r nos cyn mynd i'r gwely.

Mae fy mam faeth yn gofalu amdanaf. Mae hi'n fy nysgu sut i wneud pethau ac yn prynu esgidiau, dillad a deunyddiau addysgol i mi. Credaf y dylai rhieni gefnogi eu plant nes iddynt orffen eu haddysg, cael swydd a dechrau byw'n annibynnol. Byddaf yn cefnogi fy mam faeth ar ôl i mi gwblhau fy addysg.

Rydw i'n credu y byddaf yn cael bywyd gwell na'm mam oherwydd os byddaf yn gorffen fy addysg ac yn cael swydd byddaf yn byw bywyd gwell. Astudiodd fy mam hyd at flwyddyn 7. Rwyf am orffen ar ddiwedd blwyddyn 12 a mynd i'r brifysgol. Hoffwn fod yn feddyg yn y dyfodol.

Gair allweddol

Math o fara fflat yw *Injera*.

Croeso i'm bywyd

Hadush – ardal wledig yn Ethiopia

Fy enw i yw Hadush (Haa-doo-sh) ac rydw i'n 13 oed. Rydw i'n byw gyda fy nhad, llysfam a brodyr a chwiorydd hŷn. Rydym yn byw mewn pentref mewn ardal wledig mewn rhan ogleddol o Ethiopia o'r enw Tigray. Bu farw fy mam pan oeddwn yn fach a phriododd fy nhad eto chwe blynedd yn ôl.

Dydw i ddim yn mynd i'r ysgol ond mae fy chwiorydd yn gwneud hynny. Rydw i'n gofalu am y gwartheg yn lle hynny. O bryd i'w gilydd rydw i'n mynd i ysgol draddodiadol yn nhŷ athro sy'n offeiriad. Rydw i'n hoffi'r ysgol hon. Rydw i'n bwriadu dechrau mynd i'r ysgol yn rheolaidd y flwyddyn nesaf.

Mae ein cartref mewn clos. Y tu mewn mae tri adeilad – yr *hidmo*, *seqela* a'r *adarash*. Mae'r *hidmo* (sy'n golygu 'cartref') yn ystafell fach wedi'i gwneud o garreg. Mae'r llawr wedi'i wneud o bridd, ac mae ei waliau'n arw. Lloc gwartheg yw'r *seqela*. Ystafell gysgu yw'r *adarash* gyda matres draddodiadol ar wely wedi'i wneud o fwd. Mae gennym lamp a radio ond dim byrddau na chadeiriau. Nid oes gennym drydan ond mae cynlluniau ar y gweill i osod cyflenwad trydan yn ein cymuned yn y dyfodol.

Cydnabyddiaeth y llun: © Young Lives/
Antonio Fiorente

Rydw i'n gweithio i gefnogi fy nheulu. Rydw i'n hoffi fy ngwaith ac yn falch o'i wneud. Rydw i'n gweithio tua deng awr y dydd, rhwng 8.00am a 6.00pm. Rydw i hefyd yn helpu fy llysfam i gasglu coed tân a nôl dŵr.

Rydw i'n hapus ar hyn o bryd oherwydd bod fy mrawd hŷn wedi dychwelyd adref o'r fyddin. Cyrhaeddodd yn ôl o faes y gad yn fyw ac nid oedd y rhyfel wedi effeithio arno. Roeddwn i'n hapus iawn am hynny! Daeth fy mrawd â'r holl bethau y gofynnais iddo, fel pâr o esgidiau, siwt a rhai sandalau. Mae gan bobl sy'n byw'n dda yr holl bethau hyn – esgidiau, trowsus, siacedi a chig fel cig oen a chyw iâr.

Ein gwyliau pwysicaf yw'r Pasg, y Flwyddyn Newydd a'r Ystwyll. Rydym yn dathlu drwy fwyta cyw iâr neu gig oen a phrynu dillad newydd.

Gallaf wneud popeth – nid oes dim yn amhosibl i mi.

Croeso i'm bywyd

Sarada – ardal wledig yn India

Fy enw i yw Sarada (*Saa-ru-daa*) ac rydw i'n 12 oed. Yr wyf yn byw mewn pentref gwledig yn ne talaith Telangana yn India. Rydw i'n byw gyda fy mam, chwaer a brawd. Cefais fy ngeni'n anabl. Gallaf gerdded pellteroedd byr ond yr wyf yn ei chael yn anodd sefyll am unrhyw gyfnod o amser.

Yr wyf ym mlwyddyn olaf yr ysgol gynradd uchaf. Rydw i'n credu bod addysg yn bwysig iawn. Yn yr ysgol, rydw i'n cymryd rhan mewn nifer o weithgareddau allgyrsiol ac rydw i wedi ennill rhai gwobrau. Ni chafodd fy mam addysg ac mae'n credu ei bod yn bwysig iawn bod fy mrawd a minnau'n mynd i'r ysgol. Rydw i wedi dysgu llawer o bethau gan fy mam, fel sut i goginio reis. Y tro cyntaf i mi geisio coginio reis, llosgais fy mysedd ond 'nawr rwy'n gwybod sut i'w wneud.

Cydnabyddiaeth y llun: © Young Lives/Sarika Gulati

Rydw i'n caru fy nheulu, er fy mod yn dadlau gyda fy mrawd weithiau. Mae fy nhad wedi ailbriodi ac mae'n byw gyda'm llysfam a'm llysfrawd a'm llyschwiorydd yn Mumbai. Maen nhw'n dod i ymweld â ni unwaith y flwyddyn.

Does gen i ddim llawer o ffrindiau yn yr ysgol. Fy ffrind gorau oedd merch hŷn o'r enw Sabeena, ond priododd yn 15 oed. Dydw i ddim yn ei gweld hi lawer mwyach ac rydw i'n ei cholli hi. Dydw i ddim yn credu y dylai menywod ifanc briodi'n rhy gynnar. Mae llawer o ferched yn fy mhentref yn briod yn 14 neu'n 15 oed. Rydw i'n credu y dylen nhw aros nes eu bod yn 20 oed. Roedd fy llyschwaer yn Mumbai yn briod yn 12 oed ac erbyn hyn mae ganddi dri o blant.

Roeddwn i'n arfer chwarae y tu allan ond nid yw fy mam yn gadael i mi wneud hyn erbyn nawr ac mae'n rhaid i mi aros i mewn a gwneud tasgau yn y tŷ. Roeddwn i'n teimlo'n drist na allwn chwarae mwyach, ond yna cytunais er lles fy mam. Dyma'r sefyllfa yn y rhan fwyaf o gartrefi yma. Unwaith y bydd merched yn cyrraedd y glasoed, nid ydynt bellach yn cael chwarae y tu allan.

Yn y dyfodol hoffwn astudio a mynd i'r ysgol uwchradd. Fodd bynnag, mae'r ysgol uwchradd wyth cilomedr i ffwrdd ac mae'n rhaid i chi fynd ar fws. Mae teithio ar y bws yn gwneud i mi deimlo'n benysgafn ac yn sâl. Mae llawer o ferched yn ein pentref yn rhoi'r gorau iddi erbyn yr ysgol uwchradd gan nad yw eu rhieni am iddynt deithio ar drafnidiaeth gyhoeddus ar eu pennau eu hunain gan eu bod yn ofni o ran eu diogelwch.

Hoffwn fod yn farnwr er mwyn i mi allu gwella cymdeithas ac atal pobl rhag gwneud pethau anghywir a niweidio eraill. Neu hoffwn fod yn fenyw fusnes a dechrau canolfan deilwrio fach neu agor siop i werthu nwyddau yr wyf wedi'u gwnïo. Un diwrnod, hoffwn fod yn berchen ar fy nhŷ fy hun ac efallai briodi.

Croeso i'm bywyd

Salman – ardal ddinesig yn India

Fy enw i yw Salman (*Sull-maan*) ac rydw i'n 12 oed. Yr wyf yn byw mewn cymdogaeth dlawd yn ninas Hyderabad, prifddinas talaith Telangana yn India. Rydw i'n dod o deulu Mwslimaidd. Rydw i'n byw gyda fy mam a dau frawd a chwaer iau a dau hŷn. Bu farw fy nhad o drawiad ar y galon pan oeddwn yn chwe blwydd oed. Rydym yn byw yn agos at ganol y ddinas. Rydw i'n hoffi lle rydyn ni'n byw. Mae'r bobl eraill yn ein cymuned yn bobl garedig. Gallwch ymddiried ynddynt.

Rhoddais y gorau i'r ysgol ac rwyf bellach yn gweithio fel cynorthwydd gwerthu mewn siop esgidiau. Mae fy mam yn gweithio fel gwas, yn gofalu am dŷ person cyfoethog. Mae fy mam yn dweud na all fforddio ein hanfon i'r ysgol. Mae bywyd yn galed iawn iddi heb fy nhad. Rydw i'n colli fy nhad hefyd. Rydw i'n cadw llun ohono gyda mi.

Rydw i'n ennill 30 rwpî (tua 30c) y dydd, ac rydw i'n rhoi'r rhan fwyaf i'm mam. Rydw i'n cadw 5 rwpî yn arian gwario i mi fy hun. Weithiau mae'r cwsmeriaid yn rhoi tips i mi gan fy mod yn dlawd. Mae fy mam yn rhoi pecyn cinio i mi ar gyfer gwaith bob dydd. Mae fy ffrindiau'n gweithio hefyd, un fel masnachwr stryd ac un mewn siop ddillad.

Mae tri bachgen arall yn gweithio yn y siop esgidiau. Mae'r un iau yn gweithio yn y prynhawn ac yn astudio yn y bore. Rydw i'n hoffi perchennog y siop lle rydw i'n gweithio oherwydd ei fod yn gofalu am y bechgyn eraill a fi. Mae ganddo hefyd synnwyr digrifwch da ac mae'n dweud jôcs.

Cydnabyddiaeth y llun: © Young Lives/
Farhatullah Beig

Bob dydd rydw i'n treulio deg awr yn cysgu fel arfer, wyth awr yn gweithio a chwe awr yn chwarae. Pan oeddwn i'n iau roedden ni'n arfer chwarae yn y mwd. Roedden ni'n arfer bwyta mwd ac roedd rhai plant yn rhoi mwd ar eu pennau! Roeddem hefyd yn arfer chwarae marblis. Ond nawr dim ond pan fydda i'n dod adref o'r gwaith y gallaf chwarae. Rydw i hefyd yn gwylio'r teledu. Rydw i'n hoffi rhaglenni comedi fel *Mr Bean*.

Credaf fod yn rhaid imi weithio'n galed i ennill arian a chael iechyd da. Nid oes gennyf ddewis ond parhau i weithio.

Dydw i ddim yn siŵr beth fyddwn i eisiau ei wneud yn y dyfodol. Efallai un diwrnod y byddaf yn dechrau fy siop fy hun. Neu efallai y byddaf yn mynd yn ôl i'r ysgol.

Croeso i'm bywyd

Elmer – ardal ddinesig ym Mheriw

Fy enw i yw Elmer (*El-mer*) ac rydw i'n 12 oed. Rydw i'n byw gyda fy chwaer hŷn Eva yn Lima. Lima yw prifddinas Periw. Des i'r ddinas o'm pentref yn gynharach eleni er mwyn i mi allu dechrau yn yr ysgol uwchradd. Rydw i'n colli fy nheulu ond rydw i'n gwybod y byddaf yn mynd adref un diwrnod.

Mae fy chwaer Eva yn 25 oed ac mae ganddi ddau o blant bach. Mae ei gŵr yn saer coed. Symudais i'r ddinas hefyd i helpu i ofalu am blant Eva. Rydw i'n gofalu amdanynt yn y prynhawniau ac ar ddydd Sadwrn pan fydd hi'n gweithio mewn bwyty. Mae fy neiant yn dair a chwech oed. Weithiau maen nhw'n ddrwg. Dydyn nhw ddim yn gwneud yr hyn rydym yn gofyn iddyn nhw ei wneud ac maen nhw'n chwarae gyda'r stereo.

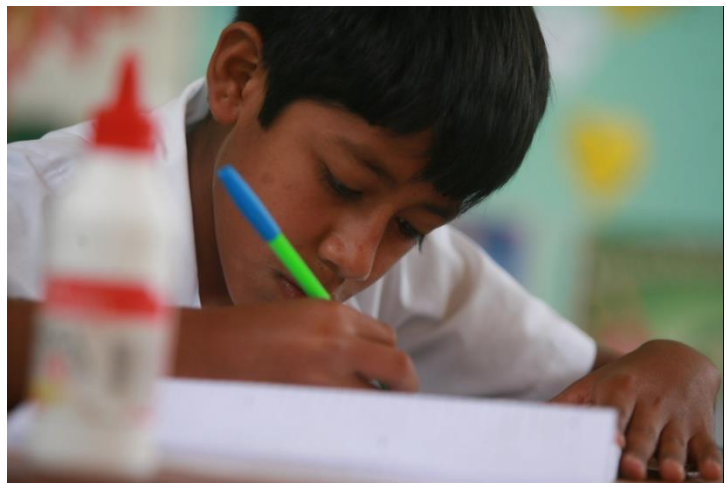
Rydym yn byw wrth ymyl ffordd brysur mewn rhan boblog o'r ddinas. Mae'n agos at fy ysgol. Mae ein fflatiau ar yr ail lawr uwchben siop trwsio ceir. Mae'r ystafell fyw a'r gegin yn fawr ac mae gennym offer trydanol: teledu, peiriant chwarae DVDs, stereo, oergell a phopty.

Roedd symud i Lima yn golygu newid mawr yn fy mywyd. Symudais o'r ysgol gynradd yn fy mhentref i ysgol uwchradd fawr yn y ddinas. Rydw i'n hoffi'r iard chwarae yn fy ysgol newydd er yr hoffwn petai'n lanach. Rydw i'n credu bod yr ysgol uwchradd yn fwy anodd na'r ysgol gynradd oherwydd bod mwy o waith cartref ac mae mwy o athrawon.

Gartref yn fy mhentref, roeddwn yn helpu fy rhieni ar ein fferm. Roeddwn i'n gofalu am yr anifeiliaid, yn gweithio'r tir ac yn casglu coffi. Roeddwn weithiau'n derbyn ychydig o arian am wneud hyn. Arferwn dreulio llawer o amser yn chwarae gyda fy chwaer fach ac yn gofalu am fy mrawd ieuengaf.

Yn Lima, rydw i'n hoffi mynd allan a chwarae yn y parc. Dydw i ddim yn hoffi'r holl geir a sŵn. Mae fy mhentref yn fwy dymunol oherwydd bod mwy o goed.

Rydw i am gwblhau'r ysgol uwchradd, mynd i'r brifysgol a dod yn feddyg. Hoffwn gael gwraig a phlant ond nid nes fy mod yn 25 oed o leiaf. Yn y dyfodol hoffwn deithio ac ymweld â lleoedd eraill.

Cydnabyddiaeth y llun: © Young Lives/Sebastian Castañeda Vita

Croeso i'm bywyd

Eva – ardal wledig ym Mheriw

Fy enw i yw Eva (Aa-va) ac rydw i'n 14 oed. Rydw i'n byw gyda fy mam a'm tad mewn pentref gwledig bach yn ucheldiroedd deheuol yr Andes ym Mheriw. Rydw i'n mynd i ysgol mewn dinas gyfagos – mae'n cymryd 45 munud i mi gyrraedd yno. Hoffwn fyw yn y ddinas un diwrnod.

Aeth fy nhad yn sâl y llynedd. Cafodd anaf i'w gefn ac ni all weithio mwyach. Ers hynny rwyf wedi gorfod gweithio ar y fferm ar benwythnosau ac yn ystod gwyliau'r ysgol. Mae angen i mi weithio i allu fforddio dillad a'r tocyn dwyffordd ar gyfer y bus ysgol. Rydw i'n hoffi gweithio ond dydw i ddim yn ei hoffi gweithio'n hwyr.

Mae pawb yn fy nheulu yn darllen ac yn ysgrifennu ond ychydig iawn o lyfrau sydd gennym gartref. Roeddwn i'n hoffi'r ysgol gynradd yn fwy nag ysgol uwchradd oherwydd bod llai o waith ac roedd gen i fwy o ffrindiau.

Yn y boreau yn ystod yr wythnos, rydw i'n coginio ac yn gwneud tasgau cyn yr ysgol. Mae'n rhaid i mi olchi dillad ein teulu. Rydw i'n hoffi gwneud hyn. Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf mae fy mam wedi fy nysgu i goginio'n llawer gwell. Gyda'r nos, rydw i'n gwyllo'r teledu.

Maen nhw'n ein dysgu'n dda yn fy ysgol. Mae llyfrgell, gerddi a gweithdy. Rydyn ni'n tyfu llysiau yn yr ysgol ac rydw i'n chwarae pêl-foeli.

Does dim digon o ystafelloedd dosbarth yn yr ysgol ond maen nhw'n adeiladu rhai newydd. Mae gan rai ystafelloedd dosbarth ddwy adran astudio lle mae rhai myfyrwyr yn mynd yn y boreau ac mae rhai yn mynd yn y prynhawniau. Rydw i'n astudio yn y prynhawniau ar hyn o bryd ond byddai'n well gennyf astudio yn y boreau.

Rydw i am ddysgu a chwblhau'r ysgol. Rydw i'n credu y bydd yr ysgol yn ddefnyddiol ar gyfer fy nyfodol. Fy mreuddwyd yw mynd i'r brifysgol i astudio nyrsio.

Cydnabyddiaeth y llun: © Young Lives/Mariluz Aparicio

Croeso i'm bywyd

Phuoc – ardal ddinesig yn Fiet-nam

Fy enw i yw Phuoc (*F-ooo-c*) ac rydw i'n 16 oed. Rydw i'n byw gyda fy nheulu yn ninas Da Nang. Rydw i ym Mlwyddyn 11. Fy ysgol i yw un o'r ysgolion mwyaf yn y ddinas. Rydw i'n falch iawn o fynd yno. Roedd yn rhaid i fi sefyll arholiad mynediad a bu'n rhaid i mi astudio'n galed i'w basio.

Mae'n cymryd 20 munud i mi feicio i'r ysgol bob dydd. Mae gen i chwaer hŷn sydd yn ei blwyddyn olaf o astudio pensaernïaeth. Rydw i'n ceisio astudio cymaint ag y gallaf. Rydw i'n arbenigo mewn Saesneg, llenyddiaeth a mathemateg. Rydw i hefyd yn cymryd rhan mewn rhai gweithgareddau allgyrsiol fel karate, ac rydw i'n mynd i'r Sgowtiaid ar ddydd Sul.

Yn fy amser rhydd, rydw i'n helpu fy rhieni i ofalu am eu siop. Rydw i hefyd yn helpu fy mam i lanhau'r llawr ac weithiau i goginio. Yn y Sgowtiaid dysgais sut i goginio, mynd i'r farchnad a dod o hyd i bren. Weithiau rydw i'n mynd ar dripiâu a chael picnic gyda fy nosbarth. Yn ogystal ag astudio, rydw i hefyd yn hoffi darllen llyfrau a gwrandao ar gerddoriaeth. Weithiau rydw i'n gwyllo'r teledu neu'n darllen papurau newydd. Rydw i'n hoffi ffilmiau arswyd a ffilmiau ymladd. Pan fydda i'n gwyllo'r teledu, byddaf fel arfer yn gwyllo'r Sianel Wyddoniaeth er fy mod hefyd yn gwyllo cartwnau o bryd i'w gilydd am hwyl.

Weithiau rydw i'n mynd yn ôl i ymweld â thref enedigol fy mam yng nghefn gwlad. Rydw i'n hoffi cefn gwlad. Mae bywyd yn hamddenol yno ac yn fwy cyfforddus. Ond rydw i'n credu bod yn well gen i'r ddinas. Mae'n haws gweithio yn y ddinas ac mae ansawdd bywyd yn uwch.

Rydw i am raddio o'r ysgol uwchradd a chael fy nerbyn i brifysgol. Fy mreuddwyd yw cael gradd Meistr yn y dyfodol neu efallai hyd yn oed PhD. Hoffwn weithio yn y diwydiant twristiaeth neu mewn cysylltiadau tramor. Rydw i am ymdrechu'n galed ac astudio dramor, efallai yn y DU neu Awstralia. Hyd yn oed os byddaf yn mynd i ffwrdd i astudio, hoffwn ddychwelyd i Da Nang un diwrnod.

Cydnabyddiaeth y llun: © Young Lives/Pham Viet Anh

Croeso i'm bywyd

H'Mai – ardal wledig yn Fiet-nam

Fy enw i yw H'Mai (*H-My*) ac rydw i'n 13 oed. Rydw i'n byw gyda'm teulu mewn ardal wledig dlawd yn nhalaith Phu Yen yn Fiet-nam. Fi yw'r ail hynaf o bedwar o blant. Yr ydym yn dod o grŵp lleiafrifoedd ethnig H'Roi.

Cyndabyddiaeth y llun: © Young Lives/Nguyen Quang Thai a Trinh Van Dang

Roedd yn rhaid i mi roi'r gorau i'r ysgol reolaidd ym mlwyddyn 6 gan nad oedd gan fy rhieni ddigon o arian i dalu'r ffioedd. Er bod addysg gynradd am ddim yn Fiet-nam, mae nifer o ffioedd ychwanegol. Mae llawer o blant yma'n gadael yr ysgol uwchradd am nad yw eu rhieni'n gallu fforddio ffioedd yr ysgol na threuliau eraill, neu am eu bod yn byw'n rhy bell o'r ysgol ac nad oes ganddynt unrhyw fath o gludiant, neu am fod yn rhaid iddynt weithio yn y caeau ac felly maent yn mynd ar ei hôl hi gyda'u gwaith

ysgol.

Rydym yn byw mewn tŷ eithaf bach gyda dwy ystafell: ystafell fyw ac ystafell wely. Mae adeilad traddodiadol arall y tu ôl i'r tŷ, gyda chegin ac ystafell wely, lle rydym yn treulio'r rhan fwyaf o'n hamser. O flaen ein tŷ mae ffynnon. Nid oes gennym fwrdd na chadeiriau ac nid oes unrhyw drydan yn ein tŷ ni. Mae cyflenwad trydan yn ein pentref ond ni allwn fforddio'r cysylltiad. Rydw i'n breuddwydio am gael trydan gartref un diwrnod.

Rydw i'n gweithio ar fferm y teulu yn ystod y dydd ac yn mynd i'r ysgol nos rhwng 7.00pm a 9.00pm ar nos Fawrth, nos Iau a nos Sadwrn. Rydw i bellach ym Mlwyddyn 9. Ar y fferm rydw i'n helpu â'r gwartheg a thorri glaswellt iddynt ei fwyta. Rydym yn berchen ar tua hectar o dir ac rydym yn tyfu reis, ffa, casafa a gwenith.

Pan nad wyf yn gweithio neu'n astudio, rydw i'n gofalu am fy mrodyr a'm chwiorydd iau, gan gynnwys fy mrawd iau sy'n fabi. Rydw i hefyd yn helpu fy mam gyda'r gwaith tŷ. Rydw i'n golchi'r dillad ac yn coginio. Rydw i'n treulio rhywfaint o fy amser rhydd gyda fy nghefnder, sy'n byw drws nesaf i ni.

Mae ein teulu'n iach ar y cyfan, sy'n beth da gan fod y clinig agosaf bum cilomedr i ffwrdd ac mae'r ysbyty agosaf naw cilomedr i ffwrdd. Nid yw'r ffordd i'r clinig a'r ysbyty yn dda iawn felly gall fod yn anodd cyrraedd yno. Mae plant dan chwech oed yn cael triniaeth am ddim yn y clinig ac mae fy mam yn mynd â'm brawd a'm chwaer iau yno i gael archwiliadau rheolaidd. Mae meddygon preifat yn yr ardal ond dydw i ddim yn adnabod llawer o bobl sy'n eu defnyddio. Rydym hefyd weithiau'n defnyddio meddyginiaethau a meddygon traddodiadol. Mae dau o iachawyr traddodiadol yn ein pentref. Does dim rhaid i ni dalu unrhyw beth i'r iachawyr – rydyn ni'n rhoi cyw iâr neu borc iddyn nhw.